

Midnattsrocken er i gang - publikums dom: - Helt rått! SIDE 3-7

Himmørk

MEST LEST!

DAGBLAD

Ikke bare sportslige vansker:

HFk sliter økonomisk

SIDE 32

LØRDAG 9. JULI 2016 • ÅRGANG 103 • NR: 155 • PRIS KR. 30,-

Arne var rusmisbruker i 25 år – nå er han kafésjef:

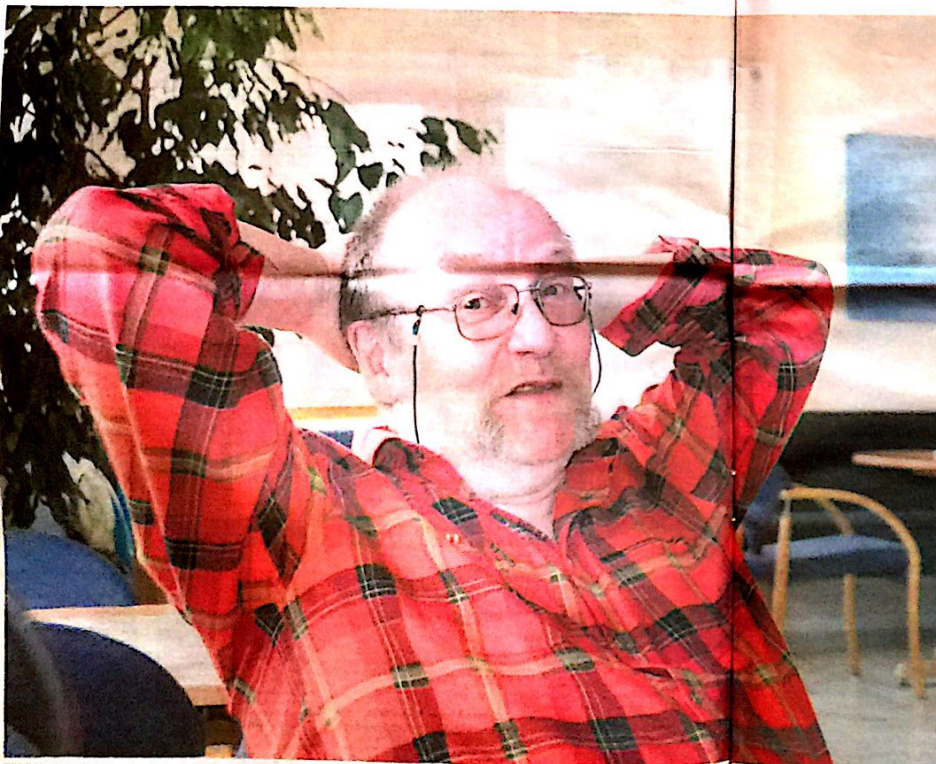

«**DRAKK
SEG TIL
JOB BEN**»

SIDE 10-14

Arne - den **muntre** kafésjefen med en **sørgelig** forhistorie

FD-SERIE
Finmark Dagblad setter søkelyset på mental helse i Finmark, og startet torsdag 4. juni en serie om temaet.

SORG: - Etternavnet mitt Sorgmunter beskriver meg. Det har vært mye sorg i mitt liv, forteller Arne.

MUNTER: - Men jeg har heldigvis også et lyst sinn. Jeg tenker og reflekterer mye. Og jeg er en munter sjel, forteller han.

I 25 år ruset Arne Gustav Sorgmunter seg på alkohol, hasj og sterkere narkotiske stoffer. Som 48-åring tok han valget, og har siden vært edru. Nå jobber han for at andre med samme bakgrunn skal komme tilbake til samfunnet, gjennom lavterskelløst «Kafé Blå» i Lakselv.

TOR KJETIL KRISTOFFERSEN
skj217120

PORSANGER: - Jeg er en 62-åring som sjøl tror jeg er 23, smiler han. Vi har bedt han beskrive seg selv. Det er en time til «Kafé Blå» skal åpne sine dører for gjestene på toppen av Torgsentret i Lakselv.

Kreativ uro
Arne svirser rundt og setter på kaffe-trakterne, svirser så innom kjøkkenet, kommer tilbake og setter frem to kaffekopper, før han endelig setter seg, og er klar for en prat. - Jeg har så mye uro i meg. Har aldri klart å sette stille. Men det er en positiv uro. En kreativ uro, forteller han.

Ut av høyttalerne dundrer AC/DC med Thunderstruck. Det er god arbeidsmusikk. Når jeg er alene her, spiller jeg enda høyere, gliser Arne best! Han er født i Lakselv, og det er her han har trasket sine barnesko.

Mye sorg, men mest munter
Men vi må kanskje begynne med etternavnet Sorgmunter. Det er ikke helt vanlig og dagligdags. Familiens navn er Paulsen. Men etter 25 år med rus, følte jeg for en ny identitet. Så derfor byttet jeg også etternavn. Sorgmunter beskriver meg. Det har vært mye sorg i mitt liv. Men jeg har heldigvis også et lyst sinn. Jeg tenker og reflekterer mye. Og jeg er en munter sjel, forteller han.

Arne er én av seks søsken. De mistet faren sin da Arne bare var i år. Det har nok preget meg litt. At jeg har mittet prøve alt selv. Jeg har bestandig hatt å på nærmest mulig kantene. Og jeg har ikke likt lover og autoriteter. Det var nok inngangsbilletten til rusen, reflekterer han. Det startet med sprit og fester på lo-kalet. Man bommet hos de eldre, og det var flasker til munnen og glugg, glugg, glugg. Man var drungen på no time, minnes han. Som 17-åring reiste han fra Lakselv på jobb. - Jeg droppa ut av skolen. Arvid

Jørgensen satt både på arbeidskontoret og som leder i sosialtjenesten. Så han sørget for at jeg fikk meg arbeid. Jeg har jobbet på mange fiskebruk i Finmark, i Kamøyvær og andre steder. Den første jobben hadde jeg på fiskebruk i Mehamn. Og det skulle bli mye fisk i Arnes liv.

På 70- og 80-tallet ble jeg sjarkfisker. Var med som mannskap. Vi fisket på Finmarkskysten og helt ned til Lofoten. Og fiskeriket var for Arne synonymt med alkohol. - Det ble til at man etter å ha gitt i land i Hammerfest etter en dag på sjøen, så ble det pils på «Balas». Det ble en livsstil: Jobbe og drikk. Jobbe og drikk.

Hippe i hovedstaden
Men det er ikke bare alkohol som har vært Arnes rus. - Som 21-åring flyttet han til Oslo. - Jeg så en annonse i avisen. Fikk jobb på Risa papirfabrikk. Jobben besto i å samle inn returpapir. Det ble mye innhenting av gamle aviser. Det var en inntetsigende jobb. Så på fritiden ble det dop, forteller Arne. - Jeg ble introdusert for hasjen av andre finnmakinger. Vi hadde et miljø. Jeg treyka hele tiden, hele døgnet. Jeg var et litt uffensaktet bløtsterbarne. Kom litt for sent til bisprieten. Men jeg levde som en hippe på denne tiden.

ET LIV MED RUS: I 25 år var Arne Gustav Sorgmunter noma-bruaker. Nå har han vært edru i over ti år. Han sier at han ikke kan angre på sitt liv. - Erfaringene mine er med på å hjelpe andre som jobben jeg har nå, sier han.

FOTO: TOR KJETIL KRISTOFFERSEN

- Kafeen er viktig. Det sitter mange **ensomme** rundt i Lakselv, som treffes her og får et **sosialt** liv

Fortsettelse fra foregående side.

Sprøyteskrekk
Arne legger ikke skjul på at han også har prøvd sterkere stoffer. - Jeg har prøvd syre og LSD. Og jeg har spurt fennosopp. Noen liker ikke smaken. Men jeg gjorde det. Og jeg elsker rusen, forteller han avlig.
- Jeg har bestendig tøyd alle gensene. Jeg måtte erfare alt sjøl.

» Og så rart det kan høres ut, så er det også skremmende når det går bra, og fremover med deg den første tiden. For det varte og trygge er at det går «dritt».

ARNE SORGAMUNTER

Han hadde venner i miljøet som var sprøytemarkomane. - Selv har jeg aldri punket. Jeg så på at de gjorde det, og fikk helt avsmak. Kanskje er det bra man har sprøyteskrekk, ler han galgenhumoristisk.

Tvangsinlagt
Flere ganger mens han var stoffmisbruker, har Arne blitt tvangsinlagt på psykiatrisk innstasjon.

- Første gang var allerede i 1976. Jeg ble tvangsinlagt etter paragraf 3. Det betyr at jeg var til fæse for meg selv og for samfunnet. Jeg tror ikke jeg var så farlig for andre. Men jeg hadde en kraftig haspsykose, så hva som hadde skjedd med meg, og jeg ikke hadde blitt tvangsinlagt, er ikke godt å si. Så jeg er glad for at jeg ble innlagt. Men at jeg ble brakt inn av fire uniformerte politifolk, som tok meg etter armene, synes jeg var i overkant. Og jeg vet at mange andre føler det liknes. Det føles som et overgrep, og det er angstforstærkende, forteller Arne.

Redningsmannen
Arnes redningsmann ut av rusen ble en annen Arne, med etternavnet Berg i Tana.

- Han drev avrusingsstabad etter Minnesota-modellen. Jeg hadde tro på han. Han delte sine erfaringer, som var like som mine. Jeg fikk tro på at jeg også kunne bli ruffin, forteller Arne.

Og 4. januar 2001 ble herr Sorgamunter ruffin. Og han har vært edru siden.

Nå bruker han livet til å hjelpe andre i samme situasjon.

- Arne Berg sa etter at jeg hadde fått jobb her på Kafé Bli at «du er vel en av de få som har klart å drik-

ke deg til en jobb». Det synes jeg var godt sagt, humrer Sorgamunter.

Dårlig selvbilde
For hans utdannelse og buseerfaring ga ham jobben, da han søkte. Arne sier han som andre rusmisbrukere slet med dårlig selvtilitt og dårlig selvbilde da han ble ruffin. - Og så rart det kan høres ut, så er det også skremmende når det går bra, og fremover med deg den første tiden. For det varte og trygge er at det går «dritt», forteller han. - Men bodet begynte å fungere. Som 49-åring. Jeg hadde brukt 25 år av livet mitt på rus. Men nå var jeg moden for et skifte. Jeg satte meg på skolebenken.

8 år på skoler
Der ble han utend i 8 år. Først gjorde han unna videregående i Lakselv. Så studerte han media ved Høgskolen i Alta, og tok som bacheloropgrad. Så gikk ferdig videre til Trondheim og NTNU.

- Jeg tok masterstudie, men ble aldri ferdig med masteroppgaven. Sen i etterpåkåskapsen, by, skalle jeg gått ved Universitetet i Tromsø. Da kunne jeg hatt veileder som Einar Niemi. For jeg ønsket å skrive masteroppgave om kvener, og minnretter her i nord. Men det hadde knapt veilederne mine i Trondheim hørt om, så da gikk det alnn. Om jeg noen ganger blir å skrive ferdig masteroppgaven? Jeg vet ikke. Vi får se...

Dystre utskifter
Arnes masteroppgave nå om dagen er å drive Kafé Bli. Kaféen ble startet gjennom LAB-midler (Lasterisk arbeidsrettede brukertiltak) fra Helsedirektoratet.

Bidraget holdt liv i prosjektet et ter endt prosjektperiode på tre år, og i 2013 fikk organisasjonen «Bli mandag» et friskt tilskudd fra NAV under tittelen «sluttmånad». Å gjøre noe selv sammen. Kaféen har hele tiden blitt drevet gjennom forskjellige prosjekter, med pengestøtte fra det offentlige. Men 1. august kan det være kroken på døra.

- Nektet å betale skatt
Det liker ikke tre av stamgjestene Finmark Dagblad treffer på kaféen denne dagen.

- Dersom ikke kommunen starter Kafé Bli, så slutter jeg å betale skatt, fastslår Martin Føhr.

Arne Hansen ler av sin kafekompis.

- Hvordan tror du det går med kommunen, om alle skulle slutte å betale skatt?

Men Føhr står på sitt: - Vi trenger denne kaféen, etter at altværingene kom og adela samvirkelaget, og samvirkelaféen!

STAMKUNDER: Fra venstre Terje Danielsen, Arne Hansen og Martin Føhr er stamkunder på Kafé Bli. - Her ikke signolene om at det går mot stenging, hvis ikke Porsanger kommune snart holder opp penen til drift.

- Kommunen har **ikke bidratt** med et rødt øre

- **EN SKAM:** Sissel Skipperud synes det er en skam at Porsanger kommune så langt ikke har bidratt til driften av Kafé Blå.

FOTO: TOR KJETIL KRISTOFFERSEN

Fortsettelse fra foregående side.

- En skam!

Tredjemann ved bordet, Terje Danielsen, sier kafeen er viktig.

- Ikke bare for dem som jobber her og har dette som sin inngang til arbeidslivet. Men kafeen er viktig for bygda. Det sitter mange en-somme rundt i Lakselv, som treffes her og får et sosialt liv, fastslår Danielsen.

Foreløpig har Porsanger kommunen vært lunken til Kafé Blå.

- Vi har søkt om penger fra Por-

sanger kommune, men fikk avslag. Vi har anket, men det drøyer med et svar. Det er en skam! Kommunen har ikke bidratt med et rødt øre til driften av Kafé Blå alle disse årene, sier Sissel Skipperud, som sitter i styret for Blåmandag.

Håper i det lengst

Arne Gustav Sorgmunter håper i det lengste. Han går selv på sommerferie den 1. august, og håper ikke han går fra ferie til å bli «Naver».

Jobben er viktig for ham. Men

også for de andre som jobber på Kafé Blå.

- De vi har som jobber her på kafeen får arbeidstrening her. De kan ha samme bakgrunn som meg med rus. Vi har også flyktninger innom på arbeidstrening, og for at de skal lære norsk, forklarer han.

Hjertesaken

Arnes hjertesak er at tidligere rusmisbrukere skal brukes mer i arbeid sammen med dem som sliter i seg selv. Og det finnes bestandig hjelpesoner og hjelpeapparatet med på

det. De vil vel beskytte sin jobb og profesjon. Men jeg tror vi har mye å bidra med, sier Arne.

- Vi har kjent på kroppen bolig-mangel, pengekø og sosial angst. Vi vet hvor tøft den første tiden er, med et negativt selvilde, når man prøver å komme over til et normalt liv og delta i samfunnslivet, sier han.

Men Arne vet at man kan lykkes. Med god rådgivning. Det er han selv et levende eksempel på.

ll. Og det finnes bestandig hjelp å få, mener Sorgmunter.